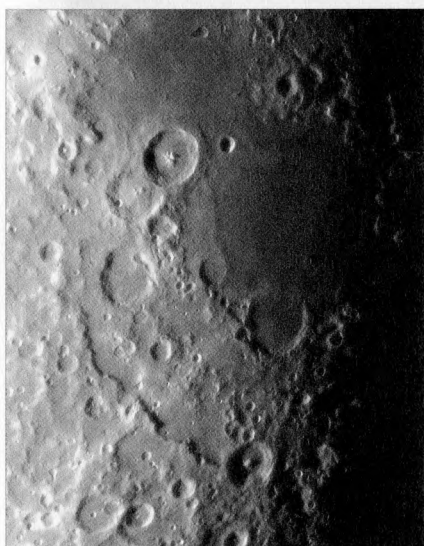

Gödi Hold-maraton

Októberben és novemberben nem volt hozzánk olyan kegyes az időjárás, mint szeptemberben, de azért így is születtek színvonalas észlelések. Új észlelőink is vannak, nevük után * jelzés áll.

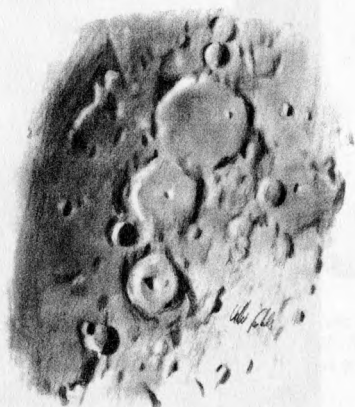

Az Oceanus Procellarum jókora szelete Velkei Szabolcs 2007. szeptember 24-én, 19:37 UT-kor 200/1000-es Newtonnal és egy Allied Marlin kamerával készült felvételén

A jól ismert Theophilus–Cyrillus–Catharina Velkei Szabolcs 2007. november 29-én 00:58 UT-kor készült felvételén

Észlelő	Észl.	Műszer
Bognár Tamás	3	7,6 T
Fodor Balázs	1	8 L
Görgei Zoltán	3	20 L
Heczendorfer Zsolt*	14	10 L
Kárpáti Ádám	2	20 L
Ladányi Tamás	1	5,6/400 t
Megyes István	1	10 L
Nagy Róbert*	4	20 T
Sánta Gábor	5	13 T
Velkei Szabolcs*	18	20 T

Velkei Szabolcs fényképszerű rajza a Ptolemaeus–Alphonsus–Arzachel kráterhármásról

A Hold észlelése a klasszikus felfogásban azt jelenti, hogy kiszemelünk egy érdekesnek tűnő alakzatot, és azt valamilyen módon megörökítjük. A rajznál a legtöbb észlelő mindig csak egy szűkebb térrészre koncentrált. De nem így Velkei Szabolcs. Új észlelőnk azon kívül, hogy különösen szép webkamerás képeket is készít, képes lerajzolni akár a Hold egész felszínét. Nyilvánvaló, hogy ezek a maratoni rajzok nem túl nagy felbontásúak, de a vizuális élményt

A Hold, ahogyan Velkei Szabolcs látta a 20 cm-es Newtonnal. A rajz november 1-jén hajnalban készült, 01:20–04:50 UT között.

teljes mértékben visszaadják. A Ptolemaeus–Alphonsus–Arzachel-kráterhármadról október 19-én készült rajz döbbenetesen fényképszerű! Szabolcs egyébként egy 200/1000-es Newtont használ, és ha éppen nem rajzol, akkor digitálisan észlel. Kezdetben primér fókuszban, újabban viszont fókuszkétszerezővel dolgozik. Digitális képeit Allied Marlin kamerával készíti.

Fodor Balázs Süllyápról észlelte az Albategnius-krátert, egy 80/1200-as Zeiss-refraktorral. Kár, hogy nem készített a rajzhoz leírást.

Bognár Tamás még 2007. október 17-én rajzolta le a Maurolycus-krátert és környékét. Ez a hatalmas kráter a Hold déli krátermezőjén található és az észlelés idején éppen túlhaladta a terminátor. A Hold északkeleti

peremén fekvő Endymion-kráter november 26-án került távcsővégre.

Az Albatengius-, Klein- és Parrot-kráterek. Fodor Balázs 2007.11.02-án, 00:10-01:30 UT között készítette ezt a rajzot 80/1200-es refraktorral, 75x-ös nagyítással. Colong.: 173,9°

A Maurolycus-kráter

2007.10.17. 16:20–17:00 UT, Colongitudo: 347,2°, 76/900 Newton, S: 7, T: 4

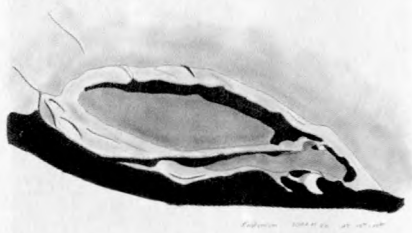
118x: A Maurolycus a rajz központi kráterre. Két kör alakú kráter, melyet teljesen kitölt a belső árnyék. Összemosódnak a szintbeli különbségek. A kráter pereme kontrasztos fehér fényben világít. Nyugati fala belenyúlik a terminátor sötétjébe. Az északnyugati peremen lévő kráter a Maurolycus B. Lent a kráterfalhoz a Maurolycus D csatlakozik. Feltűnő tulajdonsága a fő kráterrel szemben, hogy a belsejét nem tölti ki a kráterfal árnyéka. Ez valószínűleg kevésbé mély kráterre, vagy jobban lepusztult kráterfalra utal.

Balra lefelé a Buch-kráter fekszik, tőle kicsit feljebb pedig a Buch A. Ez utóbbi jellegzetessége, hogy lapítottnak tűnő falaival, egy citrommagra emlékeztet. Vékony, de határozottan fénylő kráterperemmel bír.

Balra a Barocius–Barocius B és C kráterhármast mossa össze, a kráterbelsőket kitöltő árnyék. A Maurolycustól csak egy vékony fal választja el. (Bognár Tamás)

A Maurolycus-kráter Bognár Tamás rajzán

Az Endymion-kráter. Ezt a rajzot Bognár Tamás készítette a 76/900-as Newtonjával 2007.11.26-án, 18:30–19:30 UT között. A nagyítás 118x-os, a Hold colongitúdója 114,9°

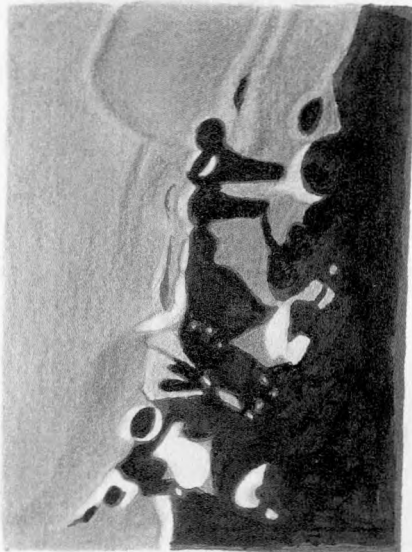
Sánta Gábor két egymást követő napon is lerajzolta a Gruithuisen γ és δ dómokat. Ezek a dómok tulajdonképpen hatalmas vulkanikus hegyek, hiszen átmérőjük 20 km, magasságuk pedig meghaladja az 1,5 km-t.

Gruithuisen γ és δ , Dorsum Bucher

2007.11.20. 15:54–16:13 UT, Colongitudo: 41,1°, 130/650 Newton, S: 6, T: 4

163x: Maga a Gruithuisen kráter még sötétben van, csupán keleti falát világítja meg a kelő Nap. Előterében, a H jelű kráter közelében a Dorsum Bucher lapos, ívelt és kettős szerkezetű, néhol igen összetett lávagerincei

figyelhetők meg. Ez az alakzat tovább folytatódik dél felé, így csak kis részét ábrázoltam. A H kráter fala és a tőle északra kezdődő lapos gerinc egyik hegycsúcsa igen hosszú, a Gruithusen faláig érő árnyékot vet, melyek kissé szögletesek. A H még szinte teljesen, kb. 90%-ban árnyékkal kitöltött, elég kisméretű. Tovább haladva északra, a Gruithusennel egy hosszúságon, és keletebbre, a H kráter

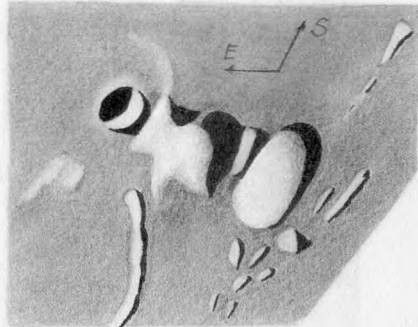

A Gruithusen γ és δ dómok és a Bucher-lávagerinc Sánta Gábor november 20-án készült rajzán...

és a hegyerinc meghosszabbításában is változatos megjelenésű, árnyalatú és szinte rajzolhatatlan kuszaságban összefonódó hegycsúcsokat világít meg a Nap. Az árnyékos területből számtalan kis csúcs bukkan ki. Pontosan ettől a „kászterületől” északra emelkedik ki és alkot tökéletes kontrasztot a két hatalmas vulkán sima felületű tömbje. A δ szinte teljesen fényben fürdik, előterében a B jelű, könnyen megfigyelhető, 80%-ban árnyék borította kráterrel. Furcsa, hogy a dóm alakja egyáltalán nem kör, még csak nem is ovális, hanem pajzs alakú, melynek csúcsaiból igen gyér intenzitású gerincek látszanak kiindulni. A γ háromszögletű, de mivel még jóval a terminátoron túl fekszik,

bizonyos, hogy egy ovális tömböt látok részben megvilágítva. A dóm megvilágított peremén kis beöblösödés formájában a tetőkráter is beugrik néha, de ehhez még jobb seeing és nagyítás kellene. Rendkívül látványos, rajzban szinte ábrázolhatatlan, alakzatokban dús terület. (Sánta Gábor)

2007.11.21. 17:14–17:27 UT, Colongitudo: 53,9°, 130/650 Newton, S:5–6, T:4

...és egy nappal később, de már csak a dómkra koncentrálvá

163x: A tegnapi naphoz képest jelentősen megváltoztak a fényviszonyok. A dómk sokkal jobban látszanak. A Nap a jobb szög ellenére még mindig viszonylag alacsonyan jár, mert a B kráter még mindig kb. 50%-ban árnyékos. A δ volt az érdekesebb alakzat ma is. Pajzs alakját felváltotta egy „ötlábú” amőba forma, melynek egyik lába dél felé indul és áttöri a dóm árnyékát is. A többi láb is jól érzékelhető, sőt, ezek kissé magasabb intenzitásúak, ezért a dóm felületén kiemelkedéseknek sejttem őket. Tulajdonképp arra gondoltam, hogy ezek a vulkán megkövedett lávaárai. A γ tökéletesen sima, ovális feltján ma nem vehető észre a tetőkráter, de a felülete kissé laposabb, sötétebb a tetején. Közélemben, tőle nyugatra és délre, hosszúkás, alig kiemelkedő hegyek, gerincek hívják fel magukra a figyelmet. Alacsony kontrasztjuk miatt nehéz őket rajzolni, többségük csak pár km-es, néhány 100 m magas dombvonulat lehet csupán. (Sánta Gábor)

E sorok írója november 28-án rendkívül jó légköri viszonyok mellett észlelt a Polaris Csillagvizsgálóból. A Rupes Cauchy nyugati

végénél fekvő dómok kiváló célpontot jelentettek a 20 cm-es refraktoral.

A +536+183-as dóm és környéke

2007.11.28. 21:35–22:00 UT, Colongitudo: 140,6°, 200/2470 refraktor, S:7, T:5

274x: Rajzomon a Rupes Cauchy nyugati végénél fekvő apró kráterek, és néhány dóm szerepel. A H és J jelű kráterektől északnyugatra látszik a +536+183-as dóm, mely a dómtérképen 112-es jelzéssel bír. Ez a dóm meglehetősen nagy méretű, kicsit tojás alakú, oromkrátert nem látok, viszont a teteje igen fényes, kb. 7-es intenzitású.

A +537+204-es dóm a T jelű kráter közelében található, attól kissé északnyugatra. Alakja elliptikus, és a legnyugodtabb pillanatokban úgy tűnik, hogy a keleti végét egy szakadék zárja. Nagyon feltűnő a tetőkalderája.

krátertől délre fekvő –773+155-ös dóm volt. Hárman vettek részt az „akcióban”: Kárpáti Ádám és a rovatvezető a Polaris Csillagvizsgálóban, Sánta Gábor pedig Szegeden rajzolt.

Marius-kráter és környéke

2007.11.21. 17:16–17:46 UT, Colongitudo: 54°, 200/2470 refraktor, S: 6, T: 2

206x: Éppen túlhaladta a terminátor a Marius-krátert, így a sűrű fénynél fantasztikus részletek látszanak, annak ellenére, hogy a seeing csak valamivel jobb, mint közepes. A Marius viszonylag nagyméretű, idősebb kráter, belsejét az árnyék teljesen kitölti, csak a nyugati belső sánctalakat világítja meg a felkelő Nap fénye. A falak teraszos szerkezetet mutatnak. A kráter külső, délkeleti lejtőjére a H jelű piciny kráterecske telepedett rá, mely minden nehézség nélkül látszik a nagy refraktoral. A Mariustól nyugatra fekvő E-jelű kráter éppen most emelkedik ki a koromfekete árnyékból.

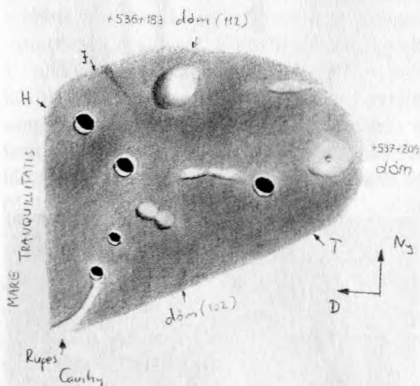
A Mariustól kb. másfél kráterátmérőnyire látszik a –773+155-ös dóm. Mérete igen nagy, alakja kissé elliptikus, de ez valószínűleg csak a ferde rálátásnak köszönhető. A Mondatlas szerint tetőkalderával rendelkezik, de ezt nekem nem sikerült egyértelműen megpillantanom. Annyi azért látszik, hogy a dóm nem teljesen sima, kis tagoltságot mutat. (Görgei Zoltán)

2007.11.21 18:55–19:35 UT, Colongitudo: 55°, 200/2470 refraktor, S: 6, T: 3

206x: Nagyon szép. É–D-i irányban megnyúlt kráter. Széles sánctal veszi körül, amelyből északi irányba több gerinc indul el. Környezete bonyolult szerkezetű, számos gerinc tagolja. A Mariustól délre, 1–1,5 kráterátmérőnyire látható a –773+155-ös dóm, amely ovális alakú, részleteket nem mutat. (Kárpáti Ádám)

2007.11.21. 17:30–17:40 UT, Colongitudo: 54°, 130/650 Newton, S:5-6, T:4

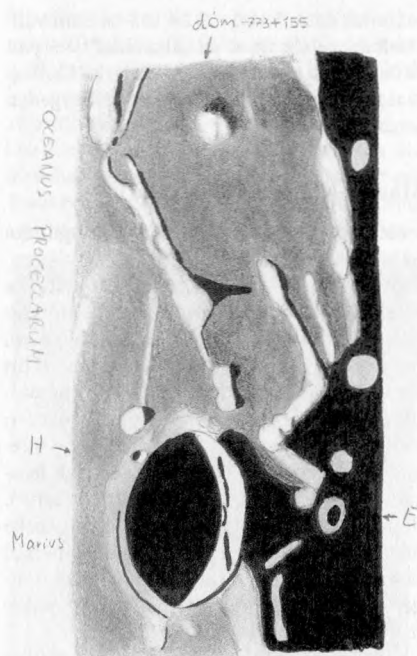
163x: Elégge sötét, félárnyékos terület. Néha olyan érzésem van, mintha minden árnyékban lenne, majd kiderül, hogy már éri a Nap, de csak az első sugarak sűrűlnek

A Rupes Cauchy nyugati végénél található kicsiny dómok. (Görgei Zoltán)

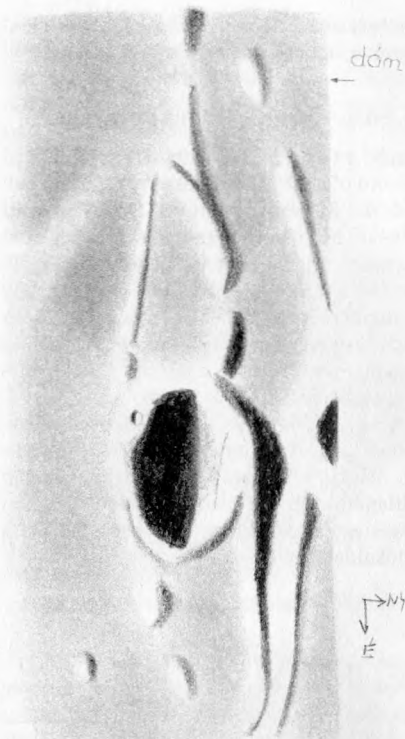
A Rupes Cauchy nyugati végénél fekvő két apró és névtelen krátertől nyugatra látszik egy érdekes, kettős szerkezetű dóm. A dómtérképen 102-es jelzéssel ellátott alakzat markáns megjelenésével inkább hegynek tűnik, mintsem dómnak. (Görgei Zoltán)

Szimultán észlelésekből csak egy született a tárgyalt időszakban, ez is a november 21-i holdészlelé éjszakán. A kiszemelt célpont az Oceanus Procellarumban található Marius-

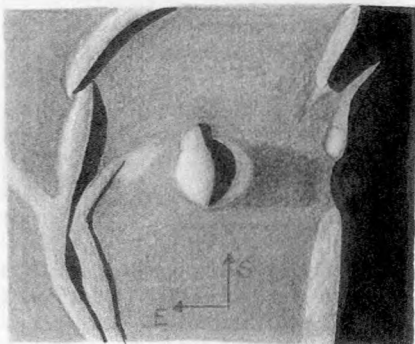

A Marius-kráter és a -773+155-ös dóm a Polaris 20 cm-es refraktorával Görgei Zoltán rajzán

az Oceanus Procellarum síkságát. A dóm két látványos, többágú lávagerinc között, közepesen fekszik, elég nagyméretű, talán a Marius átmérőjének negyede-ötöde. Nem teljesen kör alakú, bár első ránézésre ilyennek tűnik. Inkább egy kissé torz deltoidot mondanék, melynek déli részén kisebb kitüremkedés van. Különösen az északi része hegyes, szögletes. A dóm nyugati oldala még árnyékos, de csak a lejtője, az aljzatra már nem vet árnyékot. Itt egy különleges jelenséget is látok, a dómmal koncentrikusan egy kis lávahullám emelkedik ki, talán a dómnak ütköző láva vetett itt fodrot. Semmiképp nem lehet pár 10–100 m-nél magasabb. A dóm árnyéka mégis jelen van azért: méghozzá félárnyék formájában. A dóm vonalában, attól nyugatra, egészen a terminátorig, hosszú, kissé szűkülő sáv fut, melyen kisebb inhomogenitások is látszanak. Ha a legsötétebb megvilágított területeket eddig 1-es

Ugyanazzal a műszerrel készült Kárpáti Ádám rajza is

...és ahogyan Sánta Gábor Szegedről látta.

intenzitásúnak vettük, akkor ez most talán 0,5-ös lehet! Elsőre tényleg árnyékszerű, de mégsem az. (Sánta Gábor)

Görgei Zoltán